

Archeologienota:
Programma van
Maatregelen

Bouw van een schietstand
met horecagedeelte en conciërgewoning
Steenweg op Vilvoorde 259, Opwijk
(prov. Vlaams-Brabant)

Colofon

Auteur(s): Walter Sevenants, Kristine Magerman, Ilse Roovers
Titel: Archeologienota: programma van maatregelen.
Bouw van een schietstand met horecagedeelte en conciërgewoning,
Steenweg op Vilvoorde 259 1745 Opwijk (prov. Vlaams-Brabant).
Rapport: TR2021-007
Afbeeldingen: Triharch onderzoek & advies bvba (tenzij anders vermeld)
Wettelijk depot: D/2021/13.954/005
Erkend archeoloog: Kristine Magerman (OE/ERK/Archeoloog/2015/00032)

TRIHARCH onderzoek & advies bvba

Heuve 25
B-3071 Erps-Kwerps (Kortenberg)
www.triharch.be
info@triharch.be
tel. 0498/56.39.08

© 2021 Triharch onderzoek & advies bvba

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijk toestemming van Triharch bvba. Triharch aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inhoud

1	Gemotiveerd advies over het al dan niet nemen van maatregelen	3
1.1	Volledigheid van het uitgevoerd vooronderzoek	3
1.2	Afbakening van het gebied waar aanvullend vooronderzoek vereist is	4
1.3	Aanvullend vooronderzoek in uitgesteld traject	4
2	Programma van maatregelen.....	4
2.1	Administratieve gegevens	4
2.2	Vraagstelling en onderzoeksdoelen	4
2.3	Bepaling van de onderzoeksstrategie	5
2.4	Uitwerking van de onderzoeksstrategie.....	7
2.4.1	Afbakening van het archeologisch onderzoeksgebied.....	7
2.4.2	Uit te voeren onderzoeksmethoden en -technieken.....	7
2.5	Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.....	9
2.6	Bewaring van het archeologisch ensemble.....	9
2.7	Vervolgtraject	9

1 Gemotiveerd advies over het al dan niet nemen van maatregelen

1.1 Volledigheid van het uitgevoerd vooronderzoek

Voor dit project werd een bureauonderzoek uitgevoerd over de volledige oppervlakte van het plangebied. Er werden (nog) geen verdere archeologische vooronderzoeken zonder of met ingreep in de bodem uitgevoerd.

Op basis van het uitgevoerd bureauonderzoek kunnen volgende conclusies getrokken worden:

- In het plangebied moet rekening gehouden worden met een hoge verwachting voor de aanwezigheid van sporensites en sites met vaste structuren uit de metaaltijden en de Romeinse periode. Voor andere site-types en/of archeologische periodes geldt een lage verwachting.
- In het plangebied moet men rekening houden met minstens één relevant archeologisch niveau, nl. aan de onderzijde van de teellaag (geschat op ca. 30/40cm –Mv bij een niet verstoorte bodem). Er zijn geen aanwijzingen voor aanwezigheid van colluvium, maar dit kan niet volledig uitgesloten worden, vooral aan de zuidzijde van het terrein.
- Op basis van het bureauonderzoek kunnen geen zones binnen het plangebied afgebakend worden waar met (hoge waarschijnlijkheid) geen archeologisch erfgoed meer aanwezig is of kan verwacht worden. De mate waarin de bodemingrepen uit de 2de helft van de 20ste eeuw het potentieel aanwezig archeologisch bodemarchief hebben geïmpacteerd (in negatieve en/of positieve zin) is momenteel niet bekend.
- In de zone “met geplande bodemingrepen” moeten we er vanuit gaan dat de geplande werken mogelijk aanwezig archeologisch erfgoed bedreigen.

Voor de zone “zonder geplande bodemingrepen” geldt:

- **In deze zone zijn geen werken gepland en wordt eventueel aanwezig archeologisch bodemarchief dus niet bedreigd. In deze zone zijn dus geen verdere maatregelen nodig.**

Voor de zone “met geplande bodemingrepen” geldt:

- **Het bureauonderzoek kon niet aantonen dat met hoge waarschijnlijkheid geen archeologisch erfgoed aanwezig is binnen deze zone en/of de geplande werken met hoge waarschijnlijkheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige**

archeologisch erfgoed en/of verder onderzoek van het terrein in het kader van de geplande werken met hoge waarschijnlijkheid niet zouden leiden tot nuttige kenniswinst. Verder aanvullend vooronderzoek in deze zone is dus vereist.

1.2 Afbakening van het gebied waar aanvullend vooronderzoek vereist is

Aanvullend archeologisch vooronderzoek is vereist voor de zone “met geplande bodemingrepen” van het plangebied.

Het onderzoeksgebied kan echter wel aangepast worden indien dit op basis van de resultaten van een uitgevoerde onderzoeksmethode voldoende gemotiveerd kan worden.

1.3 Aanvullend vooronderzoek in uitgesteld traject

Conform art. 5.4.5 van het Onroerend Erfgoeddecreet is het niet mogelijk/wenselijk om al het noodzakelijke archeologisch vooronderzoek uit te voeren voorafgaand aan de omgevingsvergunningsaanvraag en dit om volgende redenen:

- De uitvoering van het aanvullend vooronderzoek kan pas gebeuren nadat het terrein bouwrijp werd gemaakt, meer bepaald na verwijdering van de werfcontainers, de verhardingen en het afval, dus na het verkrijgen van de omgevingsvergunning.
- Het is tevens voor de initiatiefnemer om economische redenen onwenselijk om al een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren omdat de aankoop onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een omgevingsvergunning werd overeengekomen met de eigenaar.

2 Programma van maatregelen

2.1 Administratieve gegevens

Locatie:

Adres: Steenweg op Vilvoorde 259, B-1745 Opwijk (prov. Vlaams-Brabant)
Toponiem: Langveldestraat/Weyenberg
Bounding box: punt 1: X 136751 – Y 182738
punt 2: X 136820 – Y 182756
punt 3: X 136862 – Y 182659
punt 4: X 136828 – Y 182648
punt 5: X 136824 – Y 182591
Kadaster: Opwijk 2de afdeling sectie E nr 562G/2

2.2 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Doel van het aanvullend archeologisch vooronderzoek is een archeologische evaluatie van het onderzoeksgebied. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. Onderdeel van de evaluatie is dat er maatregelen gezocht worden om *in situ*-behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er maatregelen worden geformuleerd voor *ex situ*-behoud.

Volgende **generieke onderzoeksvragen** worden behandeld:

- M.b.t. het landschappelijk kader:
  - Welke informatie kan de landschappelijke context van het plangebied leveren i.f.v. de doelstellingen van het bureauonderzoek, in bijzonder de potentiële aan- of afwezigheid en bewaringstoestand van (een) archeologische site(s) binnen het plangebied?
- M.b.t. het historisch kader:

- Welke informatie kan de historische context van het plangebied bieden i.f.v. de doelstellingen van het bureauonderzoek, in bijzonder de potentiële aan- of afwezigheid, de karakteristieken, de bewaringstoestand en de waarde van (een) archeologische site(s) binnen het plangebied?
- M.b.t. het archeologisch kader:
  - Welke informatie kan de archeologische context van het plangebied en de ruimere regio bieden i.f.v. de doelstellingen van het bureauonderzoek, in bijzonder de potentiële aan- of afwezigheid, de karakteristieken, de bewaringstoestand, de relatie met het landschap en de waarde van (een) archeologische site(s) binnen het plangebied?
- M.b.t. de formulering van een archeologische verwachting voor het plangebied:
  - Zijn er aanwijzingen dat er geen archeologisch erfgoed meer te verwachten valt of dat er geen potentieel tot kennisvermeerdering te verwachten valt binnen (een deel van) het plangebied? Zo ja, kan dit gebied ruimtelijk (oppervlakte en diepte) afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
  - Indien er aanwijzingen zijn voor de mogelijke aanwezigheid van archeologische sites in het plangebied:
    - Welke archeologische sitetypes kunnen verwacht worden per archeologische periode en wat is hun potentiële waarde op kennisvermeerdering?
    - Vanaf welke diepte kunnen sites verwacht worden per archeologisch sitetype?
    - Wat is de verwachte bewaringstoestand per archeologisch sitetype?
- M.b.t. de geplande bodemingrepen:
  - Welke bodemingrepen gaan gepaard met dit project?
    - Met betrekking tot de voorbereiding en uitvoering van de werken?
    - Met betrekking tot werfverkeer en tijdelijke werkzones?
  - Wat is de potentiële impact van deze bodemingrepen op het archeologisch bodemarchief?
- M.b.t. de afweging van de noodzaak voor verder (voor)onderzoek:
  - Is verder vooronderzoek vereist?
  - Zo ja, welke onderzoeksstrategie moet gevolgd worden?
  - Kan de potentiële impact van deze bodemingrepen op het archeologisch bodemarchief vermeden en/of beperkt worden door wijziging van het ontwerp en/of de uitvoeringswijze van de geplande ruimtelijke ontwikkeling (door behoud in situ)?

Volgende **specifieke onderzoeksvragen** worden behandeld:

- Is een colluviumpakket aanwezig?
- Hoeveel relevante archeologische niveaus kunnen herkend worden en op welke diepte t.o.v. het bestaand maaiveld en TAW liggen deze?
- Wat is de impact van de historische bodemingrepen op de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel aanwezig archeologisch bodemarchief?

2.3 Bepaling van de onderzoeksstrategie

De verschillende onderzoeksmethodes “zonder ingreep in de bodem” die hiervoor in aanmerking komen, worden in het kader van dit project als volgt geëvalueerd:

- **Landschappelijk bodemonderzoek**: deze methode is nuttig om via boringen en/of profielputten de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen. Het is mogelijk om deze methode op dit onderzoeksgebied toe te passen. Deze methode is weinig schadelijk voor het potentieel aanwezig archeologisch bodemarchief. Op basis van het bureauonderzoek is het niet noodzakelijk landschappelijk bodemonderzoek toe te passen op dit onderzoeksgebied. Een kosten-batenanalyse toont aan dat een landschappelijk bodemonderzoek voorafgaand aan een proefsleuvenonderzoek

overbodig is. Tijdens een proefsleuvenonderzoek zullen hoe dan ook de profielputten worden bestudeerd.

- **Veldkartering d.m.v. manueel verzamelen van oppervlaktevondsten:** Het is nuttig deze methode toe te passen om archeologische indicatoren op te sporen die kunnen wijzen op de aanwezigheid van archeologische sites. Het is echter niet mogelijk om veldkartering toe te passen op het onderzoeksgebied, rekening houdend met de aanwezige verhardingen en obstakels.
- **Veldkartering d.m.v. metaaldetectie:** Het is nuttig deze methode toe te passen op het onderzoeksgebied om archeologische indicatoren op te sporen die kunnen wijzen op de aanwezigheid van archeologische sites. Het is niet mogelijk om deze methode toe te passen op het onderzoeksgebied, rekening houdend met de aanwezige verhardingen en obstakels.
- **Geofysisch onderzoek:** Het is nuttig deze methode toe te passen in het onderzoeksgebied. Een geofysisch onderzoek is mogelijk op dit onderzoeksgebied. Vanuit een kosten-batenanalyse is het niet noodzakelijk deze methode toe te passen op dit onderzoeksgebied. De archeologische indicatoren die een geofysisch onderzoek zouden opleveren, zouden toch moeten geverifieerd worden door middel van een onderzoeksmethode met ingreep in de bodem (vb. proefsleuven).

De verschillende onderzoeksmethoden “met bodem ingreep” die voor een aanvullend vooronderzoek in aanmerking komen, worden in het kader van dit project als volgt geëvalueerd:

- **Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek:** Het is nuttig deze methode toe te passen om steentijd-artefactensites op te sporen en inzicht te verwerven in de inhoudelijke en fysische kwaliteit ervan. Het is mogelijk om deze methode toe te passen in een deel van dit onderzoeksgebied. De toepassing van deze methode is niet overdreven schadelijk voor het archeologisch bodemarchief. Rekening houdend met de lage verwachting op aanwezigheid van steentijdartefactensites is het niet noodzakelijk om deze methode toe te passen binnen dit onderzoeksgebied.
- **Proefputten i.f.v. steentijd-artefactensites:** Het is nuttig deze methode toe te passen om inzicht te verwerven in de inhoudelijke en fysische kwaliteit van steentijd-artefactensites. Het is mogelijk om deze methode toe te passen in een deel van dit onderzoeksgebied. De toepassing van deze methode is tot op zeker hoogte schadelijk voor het archeologisch bodemarchief. Rekening houdend met de lage verwachting op aanwezigheid van steentijdartefactensites is het niet noodzakelijk om deze methode toe te passen binnen dit onderzoeksgebied.
- **Proefsleuven en proefputten:** Het is nuttig om deze methode toe te passen om sporensites en sites met vaste structuren op te sporen. Dit geldt ook voor de opsporing van offsite-sites en steentijd-artefactensites, hoewel minder doeltreffend en meer schadelijk voor steentijd-artefactensites. Het is mogelijk om deze methode toe te passen op het onderzoeksgebied, mits rekening te houden met de aanwezige obstakels. De toepassing van deze methode kan tot op zekere hoogte schadelijk zijn voor het archeologisch bodemarchief. Rekening houdend met de hoge verwachting voor de aanwezigheid voor archeologische sporensites en sites met vaste structuren uit de metaaltijden en de Romeinse periode is het noodzakelijk om deze methode toe te passen in dit onderzoeksgebied.

Rekening houdend met de archeologische verwachtingen voor het onderzoeksgebied, gespecificeerd naar archeologische perioden en site-types, en de evaluatie van de verschillende onderzoeksmethodes wordt geopteerd voor een onderzoeksstrategie bestaande uit een proefsleuvenonderzoek.

De onderzoeksstrategie kan aangepast worden indien dit op basis van de resultaten van een uitgevoerde onderzoeksmethode voldoende gemotiveerd kan worden.

2.4 Uitwerking van de onderzoeksstrategie

2.4.1 Afbakening van het archeologisch onderzoeksgebied

Aanvullend archeologisch vooronderzoek is vereist binnen de zone “met geplande bodemingrepen” van het plangebied.

Het onderzoeksgebied kan echter wel aangepast worden indien dit op basis van de resultaten van een uitgevoerde onderzoeksmethode voldoende gemotiveerd kan worden.

2.4.2 Uit te voeren onderzoeksmethoden en -technieken

2.4.2.1 Algemeen

Het aanvullend archeologisch vooronderzoek mag gefaseerd worden uitgevoerd rekening houdend met de fasering van de realisatie van het project.

Het rooien van boomstronken, het verwijderen van verhardingen en ondergrondse delen van gebouwen, constructies, leidingen en rioleringen gebeurt onder begeleiding van een erkend archeoloog of zijn/haar aangestelde veldwerkleider. Deze werken worden zo uitgevoerd dat machines niet meer over de afgegraven grond mogen rijden. Zo wordt vermeden dat eventueel aanwezige archeologische sites alsnog beschadigd worden.

Voor de uitvoering en verwerking van de onderzoeken voorziet de uitvoerder voldoende expertise op basis van het voortschrijdend inzicht in de uitvoering (strategie, methode & technieken) en resultaten van het vooronderzoek.

Het onderzoek is succesvol wanneer aan de doelstellingen van het onderzoek aantoonbaar is voldaan en de onderzoeksvragen zijn beantwoord.

2.4.2.2 Proefsleuvenonderzoek

Het onderzoek door middel van proefsleuven heeft als doel, door een beperkt maar statistisch representatief deel van het onderzoeksgebied, uitspraken te doen over de waarde van het archeologisch bodemarchief van het onderzoeksgebied.

In functie van een optimale afweging tussen efficiëntie en doeltreffendheid van het onderzoek moet het onderzoek door middel van proefsleuven, dwarssleuven en/of kijkvensters uitgevoerd worden rekening houdend met volgende technische kenmerken (figuur 29):

- De dekkingsgraad is conform de Code van Goede Praktijk.
- Er zullen continue en parallelle proefsleuven aangelegd worden in de zone waar de bodemverstoringen zijn gepland, van zuid naar noord en haaks op de Regenwortelbeek. De afstand tussen de proefsleuven bedraagt niet meer dan 15m, gemeten van middenpunt tot middenpunt. Er zijn thans geen redenen om een andere interval voor te stellen. De proefsleuven zijn tussen 1,80 en 2 m breed.
- Aan beide uiteinden van elke proefsleuf wordt een profielput aangelegd voor het bodemkundig onderzoek.
- Voorafgaand aan de aanleg van elke proefsleuf wordt per proefsleuf een profielput aangelegd aan de zuidzijde van het onderzoeksgebied. Op basis van een analyse van het profiel wordt het aantal en de positie van de aanlegvlakken van de proefsleuven bepaald. Ook aan de noordzijde van de proefsleuven wordt telkens een bodemprofiel geregistreerd.
- Na de aanleg van elk vlak wordt het aangelegde vlak met een metaaldetector geprospecteerd conform de Code van Goede Praktijk.

- De dwarssleuven en kijkvensters worden aangelegd in zones met concentraties aan sporen en/of losse vondsten. De dwarssleuven en kijkvensters worden ook aangelegd om de afwezigheid van sporen in bepaalde zones te verifiëren.

De proefsleuven worden niet aangelegd binnen een strook van 5m langs de Steenweg op Vilvoorde (risico vermijden van ondergrondse leidingen).

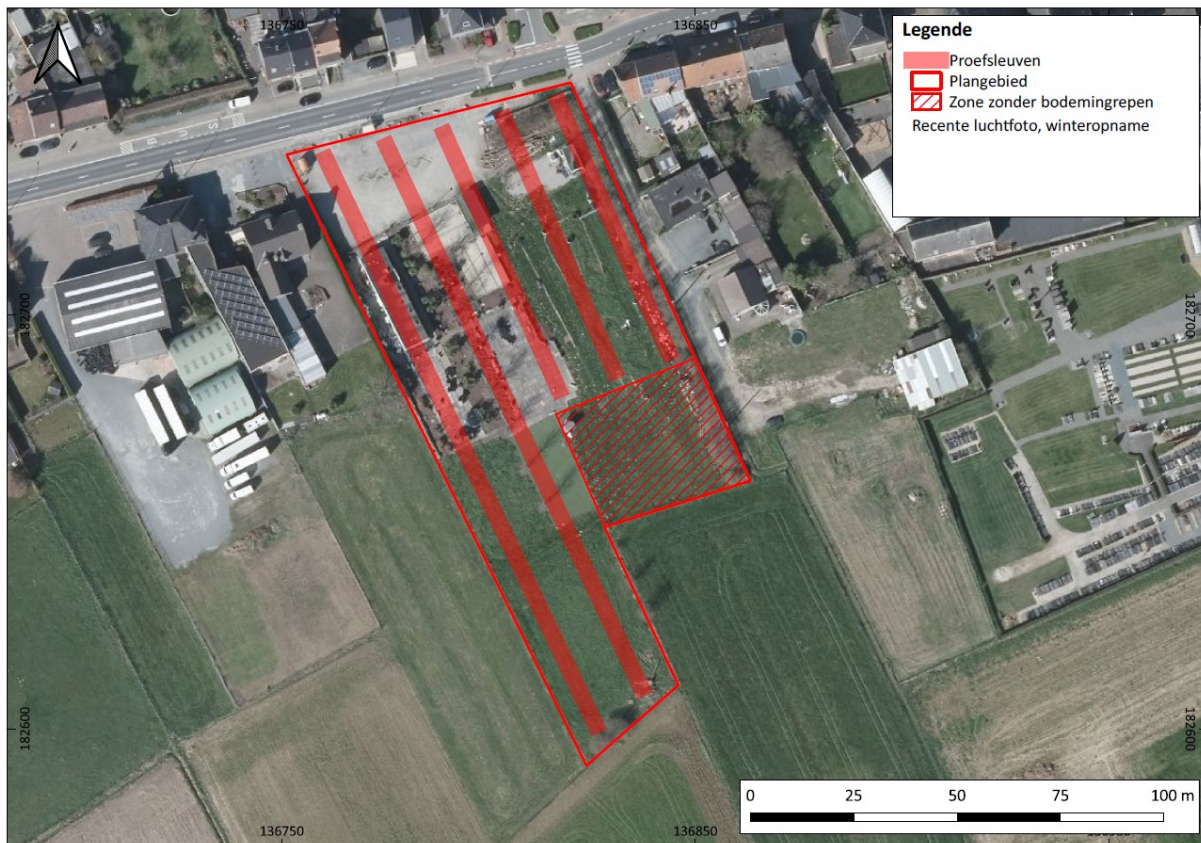
Wanneer tijdens de uitvoering van het proefsleuvenonderzoek archeologische sporen en –structuren van offsite-sites worden aangetroffen die in verband kunnen gebracht worden met de landschapsgeschiedenis van het gebied, worden stalen genomen i.f.v. natuurwetenschappelijke onderzoek (CGP 2018 hoofdstuk 9) en aardkundig onderzoek (CGP 2018 hoofdstuk 10). Deze stalen worden bewaard i.f.v. een eventueel “programma van maatregelen voor verdere verwerking” (CGP 2018 12.6.3.4. p.137).

De volgende maatregelen inzake steentijdartefacten moeten in acht genomen worden conform de Code van Goede Praktijk: losse lithische vondsten of andere vondsten uit de steentijd, die worden aangetroffen in de sleuven, kijkvensters of dwarssleuven, zullen driedimensionaal worden ingemeten. Het materiaal zal tijdens het veldwerk aan een specialist voorgelegd worden voor een deskundig advies met betrekking tot de aan te wenden onderzoeksstrategie. Indien nodig dient deze te worden aangepast. Indien kleine lithische vondsten van < 1cm worden aangetroffen in sporen, zal het spoor in bulk worden ingezameld en worden uitgezeefd op een maaswijdte van max. 2mm. Bij het aantreffen van (een) steentijd-artefactensite(s) stelt de erkend archeoloog een buffer op rondom deze site(s) zodat ze voldoende worden gevrijwaard van eventuele verstoring door de proefsleuven. Bij het bepalen van de strategie voor een eventuele opgraving wordt hierdoor voldoende rekening gehouden met zowel sporen- als de steentijdartefactensites.

Het veldteam wordt als volgt samengeteld: minstens twee archeologen (veldwerkleider en assistent-archeoloog) zijn samen permanent aanwezig op het terrein tijdens het terreinwerk. De veldwerkleider heeft minstens 40 terreinwerkdagen aantoonbare ervaring met betrekking tot de uitvoering van proefsleuvenonderzoek en/of opgravingen in de Vlaamse Zandleemstreek op archeologische sites met sporen en/of gebouwde archeologische structuren uit de periode “neolithicum – nieuwste tijd” als veldwerkleider. De assistent-archeoloog heeft minstens 20 terreinwerkdagen aantoonbare ervaring met betrekking tot de uitvoering van proefsleuvenonderzoek en/of opgravingen in de Vlaamse Zandleemstreek op archeologische sites met sporen en/of gebouwde archeologische structuren uit de periode “neolithicum – nieuwste tijd”.

De registratie en analyse van de bodemprofielen gebeurt door een (assistent-)aardkundige in combinatie met een archeoloog. Deze (assistent-)aardkundige moet aantoonbare ervaring van minimaal 5 projecten hebben op (zand)leembodems.

Figuur 29. Het plangebied met aanduiding van de ligging en oriëntatie van de proefsleuven in de zone met bodemingrepen, en de zone zonder geplande bodemingrepen (rode arcering). (Bron: www.geopunt.be)

2.5 Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

M.b.t. de uitvoering van dit onderzoek zijn geen andere afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk voorzien dan deze opgenomen in de hierboven beschreven onderzoeksstrategie. Het is mogelijk om mits motivatie af te wijken van de hierboven gestelde onderzoeksstrategie.

2.6 Bewaring van het archeologisch ensemble.

Het geheel aan archeologische artefacten, stalen en onderzoeksdocumenten afkomstig van een archeologisch onderzoek is onderworpen aan de bepalingen van de Code van Goede Praktijk, meer bepaald deel 4: Conservatie en langdurige bewaring van archeologisch ensemble.

Dit houdt onder meer in dat de zakelijk rechthouder het archeologisch ensemble als een geheel dient te bewaren, in goede staat te behouden en voor wetenschappelijk onderzoek beschikbaar te houden.

Indien de zakelijk rechthouder het beheer van het archeologisch ensemble toevertrouwd aan een erkend onroerend erfgoeddepot, voldoet hij/zij aan de gestelde bepalingen.

Het erkend archeologisch depot van Agilas vzw is bevoegd voor Opwijk en komt hier dus voor in aanmerking.¹

2.7 Vervolgtraject

Op basis van een assessment van de resultaten van het aanvullend archeologisch vooronderzoek bepaalt de erkend archeoloog of (delen van) het onderzoeksgebied vrijgesteld worden van verder

¹ <https://agilas.be/index.php/nl/onroerenderfgoeddepot>

archeologisch onderzoek, maatregelen moeten getroffen worden voor behoud in situ en/of behoud *ex situ* (in een Programma van Maatregelen).

De resultaten van het aanvullend archeologisch vooronderzoek, het assessment en het daaruit volgende advies (inclusief Programma van Maatregelen) worden beschreven in een nota die gemeld moet worden bij het agentschap Onroerend Erfgoed. Deze laatste neemt akte van deze nota, al dan niet met bijkomende voorwaarden.

Een Programma van Maatregelen waarvan akte werd genomen moet uitgevoerd worden conform de bepalingen in het Programma van Maatregelen, al dan niet met bijkomende voorwaarden, voorafgaand aan de start van de geplande bodemingrepen in het toepasselijk onderzoeksgebied.

Voor de zones waar geen aanvullend archeologisch onderzoek geadviseerd wordt, blijft de wet- en regelgeving betreffende de meldingsplicht van archeologische toevalsvondsten (Decreet Onroerend Erfgoed 12 juli 2013, artikel 5.1.4) van kracht.